

LAIVO NR. 1 (W-1) PRIE ŠVENTOSIOS POVANDENINIAI TYRINĖJIMAI

Vladas ŽULKUS

2000 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. VLPIC toliau tęsė 1999 m. pradėtus senovinio laivo, nuskendusio į Š nuo Šventosios, tyrimus. Šis laivas buvo aptiktas dar 1974 m. Klaipėdos jūrų muziejaus-akvariumo ekspedicijos metu.

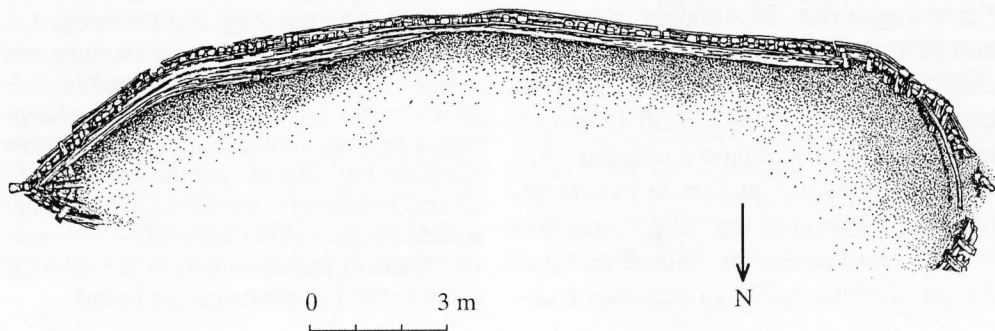
Tyrimuose dalyvavo Klaipėdos universiteto studentai ir povandeninių tyrimų klubo „Nautilus“ (vadovas V. Krisikaitis) nariai. 1999 m. dėl blogų oro sąlygų buvo nustatyti tik jo gabaritai, forma, detaliau apmatuota nedidelė dalis laivo konstrukcijų ir iš kairiojo borto paimti trys bandiniai dendrochronologiniam medienos datavimui. 2000 m. buvo baigti viso dešiniojo borto ir achterštevenio apmatavimai, patikslinta laivo geometrija, paimti dar 3 bandiniai dendrochronologiniam datavimui.

Laivo korpusas yra vos 3 m gilyje, apie 250 m nuo kranto. Ilgiau esant ramiam

orui, laivo liekanos matomos ir nuo vandens paviršiaus.

Laivas guli statmenai krantui – jo kilis orientuotas tiksliai R–V kryptimi. Priekis yra rytuose, kranto pusėje. Sudužęs laivas gerokai užneštas smėliu – 1999 m. forštevenis ir šalia jo kyšančios konstrukcijos virš jūros dugno iškilo iki 0,8 m, kairiojo borto špantai ir borto lentos – iki 1,3 m, dešiniojo borto ir achterštevenio (laivagali) špantai kyšo vos 0,2–0,5 m virš dugno. Po 1999 m. žiemos uragano „Anatolijus“ laivo bortai virš dugno „išlindo“ dar iki 40 cm. Labiausiai kyšo forštevenis ir kairiojo borto špantai bei lentos – iki 1,5 m. Dešiniojo borto liekanos virš dugno iškilusios iki 0,9 m. Laivo viduje slūgso smėlis ir dumblas (49 pav.).

Bendras laivo ilgis yra 23,2 m, o plotis siekia 7 m. Jo achteris (laivagalis) yra užapvalintas, didžiausias plotis ties laivo

49 pav. Šventosios laivo 1 (W-1) korpusas (1999–2000 m. tyrimai). V. Žulkaus ir R. Turskytės pieš.
Fig. 49. Hull of Šventoji 1 ship wreck (W-1) (1999–2000 investigations).

viduriu. Korpusas išlieka beveik vienodo pločio didesnėje laivo dalyje ir pradeda siaurėti tik apie 6 m nuo priekio ir apie 4 m nuo laivagalio.

Laivo forštevenis yra dvigubas – sujungtas iš dviejų ąžuolinių sijų (33x24 ir 24x15 cm), kurios sutvirtintos geležine juosta. Apie 15 cm atstumu nuo forštevenio abipus yra 2 pirmieji špantai. Laivo priekyje, pasikalus dumblingame smėlyje apie 40 cm, aptikta antkilio (kilsono) lenta ir priekinių špantų apačia. Mažiausiai 3 pirmieji špantai padaryti iš vientiso medžio. Kiti špantai, kaip įprasta, sujungti iš atskirų dalių. Bortų špantai beveik priglausti vienas prie kito – vienas didesnis, šalia kitas – mažesnis. Špantai nuo 26x16 iki 16x14 cm dydžio, visi ąžuoliniai. Kai kurie iš jų yra trumpesni, aukščiau buvę špantų prailginimai – jau iš kito medžio gabalo. Tarpusavyje špantų dalys sujungtos medinėmis vinimis. Daugelyje špantų išliko apie 4 cm skersmens skylės nuo medinių vinių, kuriomis buvo pritvirtintos ir bortų lentos. Šios medinės vinys vandens apgraužtos, o jų šerdys tokios kietos, jog 1999 m. kai kurios iš jų palaikytos geležinėmis. Išorinės bortų lentos yra 24–30 cm pločio ir iki 6 cm storio. Vidinės tokios pat plačios, tačiau plonesnės – 4–3 cm storio. Ir išorėje, ir viduje borto lentos dėtos viena ant kitos briaunomis. Tokiu būdu laivo borto storis, įskaitant išorinį ir vidinį apsiuvą, buvo apie 34 cm.

Laivo išorėje pakasus smėlį, 10–15 cm gylyje rastas kietas, tamsus apie 10 cm sto-

rio sluoksniukas – kultūrinis sluoksnius. Jis dar netyrinėtas. Laivo viduje kol kas aptikti tik 2 radiniai, abu jo galinėje dalyje. Tai akmeninė ir keramikinė grindinės plytelės. Laive nėra balasto. Tai galėtų reikšti, jog katastrofą jis patyrė pakrautas.

Laivo liekanų datavimas kol kas neišskus. 1999 m. nedidelius paimtos medienos pavyzdžius dendrochronologiškai datuoti nepavyko – gautos net kelios alternatyvios datos.

Panašaus dydžio ir formos laivas rastas Lenkijos pakrantėje (W-25). Pagal gausią archeologinę medžiagą jis buvo datuotas XVIII a. viduriu. Tyrinėtojo iš Rostock'o Maik-Jens Springmanno nuomone, šis labai stiprios konstrukcijos Šventosios laivas 1 primena Mukrane (Vokietija) rasto XVI a. laivo liekanas. Tikslus mūsų laivo W-1 datavimas įmanomas tik atlikus dendrochronologinius tyrimus.

UNDER-WATER INVESTIGATIONS OF THE SHIP 1 (W-1) NEAR ŠVENTOJI

The expedition from WLPCH Laboratory of Under-water Investigation continued the investigation of the sunk ancient ship started in 1999. Measurements of the ship were performed, a closer definition of the geometry of the ship was provided, samples for dendrochronological dating were taken. The dating of the ship is not clear yet. Ships of a similar construction, found in Germany and Poland, are dated to the 16th and 18th centuries.